

Ameliyat öncesi anksiyete düzeyinin ameliyat sonrası uyku kalitesi ve konfor düzeyi üzerine etkisi*

The effect of preoperative anxiety level on postoperative sleep quality and comfort level

Selda Karaveli Çakır¹, Sabri Okan Demiryürek², Semanur Çelik Demiryürek³

¹Kastamonu Üniversitesi, seldakaraveli@gmail.com, 0000-0003-2432-546X

²Kastamonu Üniversitesi, okandemiryurek@kastamonu.edu.tr, 0000-0002-1744-9440

³Kastamonu Üniversitesi, sceliik@kastamonu.edu.tr, 0000-0003-3983-1664

*Çalışmamız Kastamonu Üniversitesi Etik Kurulu tarafından onaylandı (Tarih: 08.06.2022, karar no: 2022-KAEK-54). Çalışma uluslararası bildirge, kılavuz vb uygun gerçekleştirilmiştir.

ÖZ

Giriş ve Amaç: Bu çalışma cerrahi girişim planlanan hastaların ameliyat öncesi dönemde yaşadıkları anksiyete düzeyinin ameliyat sonrası uyku kalitesi ve konfor düzeyine etkisini değerlendirmek amacıyla yürütüldü. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı ve kesitsel türde olan araştırma Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan bir eğitim araştırma hastanesinin cerrahi servislerinde 10 Ekim 2022-13 Şubat 2023 tarihleri arasında 150 hasta ile gerçekleştirildi. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan hasta bilgi formu, "Amsterdam Preoperatif Anksiyete Skoru Ölçeği", "Genel Konfor Ölçeği", "Richard-Campbell Uyku Ölçeği" ile toplandı. **Bulgular:** Çalışmaya katılan hastaların ameliyat öncesi anksiyete puan ortalaması $14,2 \pm 6$, ameliyat sonrası dönemde uyku puan ortalaması $53,76 \pm 22,52$ ve genel konfor puan ortalaması $140,05 \pm 19,2$ olarak saptandı. Hastaların ameliyat öncesi anksiyete düzeyi ile ameliyat sonrası uyku ve konfor düzeyi arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($p = .000$). **Sonuç:** Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ameliyat öncesi dönemde anksiyete düzeyi yüksek olan hastaların ameliyat sonrası uyku kalitesi ve konfor düzeyinin düşük olduğu belirlendi. Uyku kalitesi ve konfor düzeyini etkilemesi nedeni ile ameliyat öncesi dönemde hastaların anksiyete düzeylerinin değerlendirilmesi ve buna yönelik hemşirelik girişimlerinin uygulanması önerilmektedir.

ABSTRACT

Introduction and Purpose: This study was conducted to evaluate the effect of preoperative anxiety level on postoperative sleep quality and comfort level in patients scheduled for elective surgery. **Materials and Methods:** A descriptive and cross-sectional study was conducted with 150 patients in the surgical wards of a training and research hospital located in northwestern Turkey between October 10, 2022, and February 13, 2023. The data were collected by using the patient information form prepared by the researchers, "Amsterdam Preoperative Anxiety Score Scale", "General Comfort Scale", and "Richard-Campbell Sleep Questionnaire". **Results:** Patients who participated in the study the mean preoperative anxiety score was 14.2 ± 6 , the mean postoperative sleep quality score was 53.76 ± 22.52 , and the mean general comfort score was 140.05 ± 19.2 . There was a statistically significant negative correlation between the preoperative anxiety level of the patients and the postoperative sleep and comfort level. ($p = .000$). **Conclusion:** According to the results obtained from the study, it was determined that patients with high anxiety levels in the preoperative period had low postoperative sleep quality and comfort levels. Since it affects sleep quality and comfort level, it is recommended to evaluate the anxiety levels of patients in the preoperative period and implement nursing interventions accordingly.

Anahtar Kelimeler:
Cerrahi İşlem, Ameliyat Öncesi Anksiyete, Hasta Konforu, Uyku Kalitesi

Key Words:
Surgical Procedure, Preoperative Anxiety, Patient Comfort, Sleep Quality

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Kastamonu Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü, Kastamonu,
seldakaraveli@gmail.com, 0000-0003-2432-546X

DOI:
10.52880/sagakaderg.1301375

Gönderme Tarihi/Received Date:
23.05.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:
04.02.2024

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
31.03.2024

GİRİŞ

Cerrahi girişim ortaya çıkan hastalığı düzeltebilecek olumlu bir girişim iken; hastanın ameliyat ve anestezi ile ilgili olumsuz düşünceleri hastaların anksiyete yaşamalarına neden olabilmektedir (Dayılar ve ark., 2017; Karaveli Çakır ve Özbayır, 2018; Taşdemir ve ark., 2013). Anksiyete yaşamı tehdit edici olarak algılanan rahatsız edici korku ve endişe duygusudur (Çetinkaya ve ark., 2019). Ameliyat öncesi dönemde

hastalar ameliyattan uyanamama, ameliyat sonrası ağrı yaşama, kendi bedeni üzerindeki kontrolü kaybetme, çalışma gücünü kaybetme, cinsel gücün kaybedilmesi, sakat kalma, ölüm korkusu gibi nedenlerle anksiyete yaşayabilmektedirler (Eberhart ve ark., 2020; Friedrich ve ark., 2022; Çetinkaya ve ark., 2019). Yapılan bir meta-analiz çalışmasında, hastaların ameliyat öncesi anksiyete prevalansının %48 (%95 güven aralığı %39-47) olduğu bildirilmiştir (Abate ve ark., 2022). Cerrahi süreçte hastalar ameliyat öncesi dönemde farklı

düzeyle anksiyete yaşayabilmektedir. (Dayılar ve ark., 2017; Taşdemir ve ark., 2013). Ameliyat öncesi dönemde anksiyetenin yüksek olması, anestezi ve cerrahi sonuçların yanı sıra ameliyat sonrası bakım ve rehabilitasyon sürecini etkileyebilmektedir (Zemla ve ark., 2019). Bunun yanı sıra ameliyat öncesi dönemde yaşanan yüksek anksiyete, riskli hastalarda ameliyat sonrası morbidite ve mortalitenin artmasına, ameliyat sonrası deliryuma, hasta memnuniyetsizliğine, hastanede kalış süresinin uzaması ile sağlık bakım maliyetinde artışa neden olabilmektedir (Ali ve ark., 2017; Aspalter ve ark., 2021; Ma ve ark., 2021; Schaal ve ark., 2010). Aynı zamanda ameliyat öncesi anksiyete, ameliyat sonrası dönemde ağrı düzeyinde artma ve dolayısıyla konfor düzeyinde azalmaya neden olmaktadır (İbrahimoglu ve ark., 2023; Li ve ark., 2021). Yang ve arkadaşları (2019) yapmış oldukları metaanaliz çalışmasında ameliyat öncesi dönemde yaşanan anksiyete ile ameliyat sonrası ağrı kontrolü arasında negatif korelasyon olduğunu bildirmişlerdir. Bir başka çalışmada ameliyat öncesi yüksek anksiyete yaşayan hastaların, anksiyetesi düşük olanlara göre daha fazla ağrı deneyimledikleri ve daha fazla fonksiyonel yetersizlik yaşadıkları bildirilmiştir (Nixon ve ark., 2019). İbrahimoglu ve arkadaşlarının çalışmasında, hastaların postoperatif ağrı düzeylerinin artmasıyla, postoperatif konfor düzeylerinin azaldığı görülmektedir (İbrahimoglu ve ark., 2023). Cerrahi hemşireleri ameliyat öncesi dönemde anksiyetesi yüksek olan hastalara bütüncül bakım sağlayarak ameliyat sonrası iyileşmenin hızlanması ve bunun yanı sıra hasta konforunun artmasını sağlayabilir.

Hastaların anksiyete düzeyinin yüksek olması uyku ile ilgili sorunlar yaşamasına neden olabilir. Uyku fizyolojik bir gereksinim olup, bireyin fiziksel ve psikolojik iyilik hali için önemli bir ihtiyaçtır. Uyku düzeni kişinin sağlık durumu ve içinde bulunulan ortamın fiziksel şartlarından etkilenmektedir (Okyar ve ark., 2022). Ameliyat öncesi dönemde bedenin stresle baş etmesi ve hastanın rahatlayabilmesi için uykuya olan ihtiyacı artmaktadır. Özşaker ve arkadaşları (2019) yapmış oldukları çalışmada ameliyat tarihi netleşen hastaların uyku düzeninde bozulma olduğunu ve hastaların %59,6'sının ameliyattan önceki gece uyuyamadıkları bildirilmişlerdir. Ameliyat öncesi dönemde ele alınmaya başlanılan uyku gereksinimi, cerrahi sonrasında hastanın dinlenmesi ve iyileşmenin hızlanması içinde önemlidir. Ameliyat sonrası dönemde hastaların deneyimledikleri fiziksel ve psikolojik sorunlar uyku durumunun değişmesine ve hastanın konforunun azalmasına neden olabilmektedir (Şahin, 2016; Yılmaz ve ark., 2018). Biyolojik anksiyete teorisine göre, anksiyeteli bireylerin otonom sinir sistemi tekrarlayan uyarılara yavaş adapte olurken, orta dereceli uyarılara aşırı tepki vermektedir. İntraoperatif kalp hızı, kontraktilite ve periferik vasküler

dirençte gözlenen değişikliklerin nedeni, artan kortizol salgılanmasına bağlı olarak hipotalamik-hipofiz-adrenal sistemin aktivasyonunu içermektedir (Badner, 1990). Buna bağlı olarak cerrahi girişim geçiren hastaların; preoperatif anksiyete sebebiyle ameliyat sonrası ağrı düzeyinde artış ve uyku kalitesinde bozulma görülebilmektedir. Gu ve arkadaşlarının laparoskopik jinekoloji cerrahisi geçiren hastalar üzerinde yaptığı çalışmada, preoperatif anksiyete düzeyi yüksek olan hastaların, preoperatif anksiyete düzeyi düşük olan hastalara göre ameliyat sonrası uyku sürelerinin daha düşük olduğu görülmüştür (Gu ve ark., 2023). Ameliyat sonrası birinci gün uyku süresinin %80'e kadar azaldığı belirtilmektedir (Özkaya ve ark., 2013). Ağrı uykuyu etkileyen en önemli faktör olmasına rağmen, hastaların birçoğu ağrıya bağlı olmaksızın ameliyat sonrası ilk gece uyku sorunu yaşamaktadırlar (Ak ve ark., 2022).

Ameliyat sonrası dönemde hastalar birçok yönden etkilenmekte ve bu durum rahatsızlık veren bir süreç olmaktadır. Bu durum hastanın konforunu etkilemektedir (Büyükcinal Şahin ve Rızalar, 2018; Ören, 2018). Konfor temel insan gereksinimleri arasında yer almakta ve insanlığın var oluşundan bu yana elde edilmesi için çaba sarf edilmektedir (Kolcaba, 2003; Kuşuoğlu ve Karabacak, 2008). Hemşirelik mesleğinin felsefesinde hastayı koruma, rahatını sağlama, hastanın konforunun sağlanması ve sürdürülmesi yer almaktadır (Ören, 2018). Hastalar cerrahi süreç boyunca hastane ortamından birçok şekilde etkilenmektedir ve bu durum hastaların konfor düzeylerine etki etmektedir. Ameliyathanelerin karmaşık yapıları, hasta güvenliği açısından maruz kalınan riskler, hastanın tanımadığı bir ortamda bulunması ve bireyin ameliyathanede yalnız hissetme gibi ameliyathane ve anestezi ile ilgili deneyimlerin etkileri postoperatif dönemde de devam etmekte ve hastaların konforunu etkileyebilmektedir (İbrahimoglu ve ark., 2023; Yeşilyaprak ve Özşaker, 2018). Hastaların konfor düzeyini artırmak amacı ile yapılan girişimlerin konfor üzerinde beklenilenden daha fazla etkisi olmakta ve bu etki cerrahi hastasının iyileşmesinde olumlu etkiler göstermektedir (Büyükcinal Şahin ve Rızalar, 2018).

Literatürde cerrahi girişim geçiren hastaların anksiyete düzeylerini (Dayılar ve ark., 2017; Karaveli Çakır ve Özbayır, 2018; Taşdemir ve ark., 2013), uyku kalitelerini (Özkaya ve ark., 2013; Para ve Uslu, 2022) ve konfor düzeylerini (Büyükcinal ve Rızalar, 2018; Yılmaz ve ark., 2018) değerlendiren birçok çalışma bulunmasına rağmen, hastaların ameliyat öncesi anksiyete düzeyinin ameliyat sonrası konfor ve uyku kalitesi üzerine etkisini değerlendiren araştırmaya rastlanmamıştır. Elde edilen sonuçların sağlık bakım kalitesinin artırılması ve hemşirelik bakımının planlanmasında hemşirelere kaynak olacağı düşünülmüştür.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın amacı: Bu çalışma hastaların ameliyat öncesi dönemde yaşadıkları anksiyete düzeyinin ameliyat sonrası uyku kalitesi ve konfor düzeyine etkisini değerlendirmek amacı ile yürütüldü.

Araştırmanın tipi: Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte gerçekleştirildi.

Araştırmanın evreni ve örnekleme: Çalışmanın evrenini Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan bir eğitim araştırma hastanesinde 10 Ekim 2022-13 Şubat 2023 tarihleri arasında elektif cerrahi girişim planlanan hastalar oluşturdu. Çalışmanın örneklemini ise belirlenen tarihler arasında, araştırmaya dahil edilme kriterini karşılayan, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 150 hasta oluşturdu. Örneklem büyüklüğünün hesaplamasında G*Power 3.1.9.7 programı kullanıldı. Çalışmanın örnekleme daha önce yapılmış çalışmadan elde edilen genel konfor ölçeği puan ortalaması kullanılarak %95 güven aralığında 0.99 test gücünde, 0.35 etki büyüklüğü ile yapılan hesaplamada minimal örneklem büyüklüğü 149 olarak hesaplanmıştır (Kubat Bakır ve Yurt, 2020).

Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri: Çalışmanın örneklemini, ameliyat öncesi dönemde elektif cerrahi geçirmek üzere cerrahi servisinde takip edilen, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden, uyku problemi olmayan, görme, işitme ve konuşma problemi olmayan, herhangi bir psikiyatrik tanısı olmayan, ameliyat sonrası cerrahi klinikte takip edilen 18 yaş ve üzeri hastalar oluşturdu. Ameliyat öncesi ve sonrası dönemde cerrahi kliniklerde takip edilmeyen, ameliyat sonrası yoğun bakım ihtiyacı olan, acil cerrahi girişim geçiren, 18 yaş ve altı hastalar, uyku problemi olan, görme işitme ve konuşma problemi olan psikiyatrik tanısı olan, ameliyat sonrası veri toplama sırasında VAS ağrı skoru 2 ve üzeri olan hastalar ve çalışmaya gönüllü olmayan hastalar çalışmadan dışlanmıştır.

Araştırma soruları;

- Ameliyat öncesi dönemde hastaların anksiyeteleri ne düzeydedir?
- Ameliyat sonrası dönemde hastaların uyku kaliteleri ne düzeydedir?
- Ameliyat sonrası dönemde hastaların genel konfor seviyesi ne düzeydedir?
- Ameliyat öncesi dönemde hastaların anksiyete düzeyi ile ameliyat sonrası konfor ve uyku düzeyi arasında ilişki var mı?

Veri toplama araçları: Veriler "Hasta Bilgi Formu", "Amsterdam Preoperatif Anksiyete ve Bilgi Skoru

Ölçeği" "Genel Konfor Ölçeği", ve "Richards Campbell Uyku Ölçeği" ile toplanmıştır.

Hasta Bilgi Formu: Bu formda, hastaların sosyodemografik özelliklerini değerlendiren 12 soru yer almaktadır (Arlı, 2017; Çetinkaya ve ark., 2019; Özkaya ve ark., 2013; Özşaker ve ark., 2019; Para ve Uslu, 2022).

Amsterdam Preoperatif Kaygı (Anksiyete) ve Bilgi Ölçeği (APAIS): Ölçek 1996 yılında Moermann ve ark tarafından geliştirilmiştir (Moerman ve ark., 1996). Bu ölçek ameliyat öncesi anksiyetenin değerlendirilmesinde kullanılan testlerden biridir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Çetinkaya ve ark tarafından yapılmıştır (Çetinkaya ve ark., 2019). Endişe kaynağı bu testte anestezi ve cerrahiye bağlı kaygı ve bilgi isteği bilişeni olarak ikiye ayrılmaktadır. Ölçekte anksiyeteyi değerlendirmek üzere 6 ifade yer almakta ve ifadeler hiç, hafif, orta, şiddetli, aşırı şiddetli şeklinde 5'li likert tip olarak değerlendirilmektedir. Anesteziye ve cerrahiye bağlı kaygı; 1,2,4 ve 5. soruların, bilgi isteği bileşeni; 3 ve 6. sorulardan elde edilen puanlar ile hesaplanırken, toplam anksiyete skoru ise her iki altboyutun toplanması ile hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 6 ile 30 arasındadır. Alınan yüksek puan anksiyetenin yüksek olduğunu göstermektedir. APAIS kaygı ve bilgi gereksinimi alt ölçeklerinin Cronbach α katsayıları sırasıyla 0,89 ve 0,78 idi (Çetinkaya ve ark., 2019). Bu çalışmada kaygı ve bilgi gereksinimi alt ölçeklerinin Cronbach α katsayıları sırasıyla 0.78 ve 0.74 olarak bulundu.

Genel Konfor Ölçeği: Kolcaba (2003) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin, Türkçeye uyarlanması 2008 yılında Kuşuoğlu ve Karabacak tarafından gerçekleştirilmiştir (Kuşuoğlu ve Karabacak, 2008). Ölçek 48 madde, 3 alt boyut ve 4'lü likert tiptedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 48 ile 192 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan 0-48 puan kötü, 49-96 puan orta, 97-144 puan iyi, 145-192 puan çok iyi düzey konforu ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0,85 olarak bildirilmiştir (Kuşuoğlu ve Karabacak, 2008). Bu çalışmada Cronbach alpha değeri 0,91 olarak bulundu.

Richards Campbell Uyku Ölçeği (RCSQ): Bu ölçek Richards tarafından geliştirilmiştir (Richards, 1987). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Özlü ve Özer tarafından yapılmıştır (Özlü ve Özer, 2015). Ölçekte 6 madde yer almakta ve 0-100 arasında değerlendirilmektedir. Ölçekte yer alan 6. madde puanlamaya katılmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan uyku kalitesinin iyi olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0,91 olarak bildirilmiştir (Özlü ve Özer, 2015). Bu çalışmada Cronbach's alfa değeri 0.94 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Araştırmacının verileri araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile toplandı. Araştırmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan hastalara araştırma hakkında bilgi verildikten sonra sözlü ve yazılı onamları alındı. Hastaların sosyodemografik verilerini elde etmek için Hasta Bilgi Formu ve anksiyete düzeylerini değerlendirmek için APAIS ölçeği uygulandı. Ameliyattan sonra 2. gününde hastalara genel konfor ve Richards Campbell uyku ölçeği uygulandı.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS Statistics 23.0 (Statistical Package for Social Sciences IBM Corp., Armonk, NYC, USA) paket programı kullanıldı. Normal dağılıma uygunluk Kolmogrov-Smirnov testi ile değerlendirildi. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanıldı. Ölçekler arasındaki ilişkiyi için Spearman Korelasyon analizi uygulandı. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı hesaplandı. İstatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Araştırmanın Etiği

Araştırmanın etik uygunluğunun değerlendirilmesi için Kastamonu Üniversitesinin Girişimsel Olmayan Klinik Etik Kurulu'ndan izin alındı. Araştırmaya katılan hastalardan sözlü ve yazılı onam alındı. Araştırmada kullanılan Amsterdam Preoperatif Kaygı ve Bilgi Ölçeği, Richards Campbell Uyku Ölçeği ve Genel Konfor Ölçeği kullanımı için yazarlardan e-posta yoluyla yazılı olarak izin alındı. Araştırma Helsinki Bildirgesi ve İyi Klinik Uygulamalar ilkelerine uygun şekilde gerçekleştirildi.

BULGULAR

Araştırmaya katılan hastaların tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır. Hastaların yaş ortalaması 52 ± 20 (min:18- max:92), %50'sinin kadın, %49,3'ünün ilköğretim mezunu, %66'sının evli, %46'sının çalıştığı, %96,7'sinin sosyal güvencesinin olduğu, %42'sinin gelir-gider durumunun denk olduğu, %71,3'ünün sigara veya alkol kullanmadığı, %58,7'sinin kronik hastalığa sahip olduğu, %58'inin cerrahi girişim öyküsü olduğu bulunmuştur. Hastaların %40,7'sinin 7 saatten az uyuduğu, %59,3'ünün ise 7-9 saat arasında uyuduğu bulunmuştur.

Tablo 2'de hastaların Amsterdam Preoperatif Kaygı (Anksiyete) ve Bilgi Ölçeği, Genel Konfor Ölçeği ve Richard-Campbell Uyku Ölçeğinden alt boyut ve ölçek toplam puan ortalamaları yer almaktadır. Hastaların

Amsterdam preoperatif anksiyete skoru ölçeği toplam puan ortalaması $14,2 \pm 6$, alt boyutları olan cerrahiye bağlı kaygı alt boyutu ortalaması $8,78 \pm 3,36$, bilgi isteği alt boyutu ortalaması $4,61 \pm 2,15$, genel konfor ölçeği toplam puan ortalaması $140,05 \pm 19,2$, ferahlama alt boyutu puan ortalaması $48,04 \pm 7,3$ rahatlama alt boyutu puan ortalaması $48,62 \pm 6,94$ üstünlük alt boyutu puan ortalaması $43,31 \pm 6,7$, Richard-Campbell uyku ölçeği toplam puan ortalaması $53,76 \pm 22,52$ olduğu saptandı. Hastaların ameliyat öncesi anksiyetelerinin ve ameliyat sonrası dönemde uykularının orta düzey olduğu ve ameliyat sonrası genel konforlarının iyi düzeyde olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Ameliyat öncesi dönemde anksiyetenin yüksek olmasının en önemli nedeni cerrahi girişim uygulanacak olmasıdır. Ameliyat öncesi anksiyete yüksekliği, ameliyat sonrası uyku ve konforu etkilemekte ve hastanın daha fazla anksiyete yaşamasına neden olabilmektedir (Okyar ve ark., 2022; Fındık ve Topçu, 2012; Yurddaş ve Ak, 2022). Ameliyat sonrası uyku ve konfor düzeyi, hastanın sağlık durumu ve hastane ortamında bulunma nedeni ile değişebilen bir durumdur (Para ve Uslu, 2022; Yurddaş ve Ak, 2022). Cerrahi sonrasında uyku ve konfor hastanın iyileşmesinde önemli rol oynamaktadır (Büyükcünal Şahin ve Rızalar, 2018; Okyar ve ark., 2022; Ören, 2018). Yapılan bu araştırmada hastaların ameliyat öncesi anksiyete düzeyi ile ameliyat sonrası uyku ve konfor arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızda hastaların ameliyat öncesi anksiyete düzeylerinin orta düzeyde olduğu saptandı. Arlı (2017) APAIS ve Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği (STAI-I) ölçeklerini bir arada kullanarak yapmış olduğu çalışmasında ameliyat öncesi dönemde hastaların orta düzey anksiyete yaşadıklarını bildirmiştir. Literatürde ameliyat öncesi dönemde hastaların anksiyete düzeylerinin değerlendirildiği çalışmalarda, çalışma sonucumuz ile benzer olarak hastaların orta düzey anksiyete yaşadıkları görüldü (Celik ve ark., 2018; Karaveli Çakır ve Özbayır, 2018; Yurddaş ve Ak, 2022). Bu çalışmalardan farklı olarak Okyar ve arkadaşları (2022) çalışmalarında ameliyat öncesi dönemde hastaların anksiyetelerinin yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Hastalar ameliyat öncesi dönemde birçok farklı nedenden (bilgi eksikliği, cerrahiden uyanamama, aileden uzak kalma, cerrahinin sonuçları, ameliyatın türü, anestezi şekli gibi) dolayı anksiyete yaşamaktadırlar. Arpag ve arkadaşları (2021) genel anestezi ile cerrahi girişim yapılması planlanan hastaların anksiyete düzeyinin daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Bilinen bir gerçek ameliyat öncesi dönemde hastaların orta ve

Tablo1. Hastaların Sosyodemografik Özellikleri

		x±SS	Min-Max(Medyan)
Yaş		52±20	18-92 (52)
		n	%
Cinsiyet	Erkek	75	50,0
	Kadın	75	50,0
Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	11	7,3
	Okur-Yazar	21	14,0
	İlköğretim	74	49,3
	Lisans	40	26,7
	Lisansüstü	4	2,7
Medeni Durum	Evli	99	66,0
	Bekar	51	34,0
Meslek	Çalışıyor	69	46,0
	Çalışmıyor	37	24,7
	Emekli	44	29,3
Gelir Durumu	Gelir Giderden Az	55	36,7
	Gelir Gidere Denk	63	42,0
	Gelir Giderden Fazla	32	21,3
Alışkanlıklar	Sigara	37	24,7
	Alkol	6	4,0
	Hiçbiri	107	71,3
Kronik Hastalık	Var	62	41,3
	Yok	88	58,7
Cerrahi Girişim Öyküsü	Evet	63	42,0
	Yok	87	58,0
Cerrahi Girişim Bilgilendirme	Bilgi Almış	62	41,3
	Bilgi Almamış	88	58,7
Ameliyat Öncesi Eğitim	Eğitim Almış	52	34,7
	Eğitim Almamış	98	65,3
Normalde Uyku Süresi	7 Saatten Az	61	40,7
	7-9 Saat	89	59,3
Toplam		150	100

\bar{X} : Aritmetik ortalama, SS: Standart sapma, Min: En küçük değer, Max: En büyük değer

Tablo 2. Hastaların Anksiyete Amsterdam Preoperatif Anksiyete Skoru Ölçeği, Genel Konfor Ölçeği ve Richard-Campbell Uyku Ölçeği Puan Ortalamaları (n=150)

Ölçek	n	$\bar{x}\pm SS$	Medyan	Min	Max
APAIS	150	14,2±6	12	4	30
APAIS - Cerrahiye Bağlı Kaygı Alt Boyutu	150	8,78±3,36	8	4	20
APAIS - Bilgi İsteği Alt Boyutu	150	4,61±2,15	4	2	10
Genel Konfor Ölçeği	150	140,05±19,2	141,6	93	179
GKO Ferahlama Alt Boyutu	150	48,04±7,3	49	29	61
GKO Rahatlama Alt Boyutu	150	48,62±6,94	49	28	62
GKO Üstünlük Alt Boyutu	150	43,31±6,7	44,5	23	57
Richard-Campbell Uyku Ölçeği	150	53,76±22,52	57,5	0	100
Dün gece uykum	150	54,37±25,72	60	0	100
Dün gece uykuya dalma	150	53,97±26,16	60	0	100
Dün gece uyanma sıklığı	150	53,70±25,83	60	0	100
Dün gece uyanık kalma süresi	150	53,70±25,42	60	0	100
Dün gece uykunun kalitesi	150	53,03±26,53	60	0	100
Dün gece gürültü seviyesi	150	68,83±25,29	70	0	100

Min: En küçük değer, Max: En büyük değer

Tablo 3. Hastaların Ameliyat Öncesi Anksiyete Puanları ile Ameliyat Sonrası Genel Konfor ve Uyku Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Anksiyete Amsterdam Preoperatif Anksiyete Skoru Ölçeği	Genel Konfor Ölçeği	Richard-Campbell Uyku Ölçeği	
Spearman's rho	Anksiyete Amsterdam Preoperatif Anksiyete Skoru Ölçeği	r	1,000	-,711**	
		P		,000	
		N	150	150	
	Genel Konfor Ölçeği	r		1,000	,577**
		P			,000
		N		150	150
	Richard-Campbell Uyku Ölçeği	r			1,000
		P			
		N			150

** Spearman Korelasyon Testi $p<0,001$

yüksek düzeyde anksiyete yaşıyor olmaları ve yapılan çalışmaların bunu desteklemeleridir (Arpag ve ark., 2021; Celik ve ark., 2018; Karaveli Çakır ve Özbayır, 2018; Okyar ve ark., 2022; Yurddaş ve Ak, 2022)

Uyku, bireyin sağlığını sürdürmesi, stres durumu ile baş etmesi ve vücudun iyileşmesine yardımcı olan davranışsal ve fizyolojik bir süreçtir (Para ve Uslu, 2022; Susan ve Patricia, 2014; Yurddaş ve Ak, 2022). Tıbbi ya

da cerrahi neden ile hastanede yatan hastalarda uyku bozuklukları görülebilmektedir (Kankaya ve Bilik, 2019; Para ve Uslu, 2022; Şirin ve Yüksel, 2021). Yapılan bu araştırmada ameliyat sonrası hastaların uyku kalitesinin orta düzeyde olduğu saptandı. Literatür incelendiğinde, hastaların ameliyat öncesi anksiyete seviyelerinin yüksek olmasının, uyku kalitesini etkilediği görülmektedir (Gu ve ark., 2023). Buna ek olarak, ısı, ışık, gürültü gibi fiziksel etkenler de uyku kalitesini etkileyebilmektedir.

Çalışmamızın bulgularında ameliyat öncesi dönemde hastaların orta düzeyde anksiyetesi olduğu tespit edildi. Bu kapsamda çalışmamızın bu bulgusunun literatürde yapılan çalışma sonuçları ile uyumlu olduğu görüldü (Ak ve ark., 2022; Para ve Uslu, 2022; Yurddaş ve Ak, 2022).

Konfor kavramı, hastada stresli bir durum ortaya çıktığında; bu durumun rahatlatılması için temel ihtiyaçlarının karşılanması olarak tanımlanmaktadır (Kolcaba ve Kolcaba, 1991). Konfor temel insan gereksinimleri arasında yer almakta, hasta hastaneye yattığı zaman bu durumun dikkate alınmasını ve sağlık çalışanları tarafından karşılanmasını talep etmektedir (Büyükcünal Şahin ve Rızalar, 2018; Güner ve Kumsar, 2021). Konfor kavramı hemşirelik bakım kalitesinin bir parçasıdır. Konfor düzeyi iyi olan hastaların hastalık süreci ile daha iyi baş ettiği, daha iyi iyileştiği bildirilmiştir (Kolcaba ve Kolcaba, 1991; Malinowski ve ark., 2002). Hastanın konfor düzeyinin artırılmasında hemşireler önemli rol oynamaktadır (Güner ve Kumsar, 2021). Hemşirelik bakımında konforu bozan etmenler hastayı etkilemeden önce tanımlanarak, uygun girişimler ile uzaklaştırılmaktadır. Araştırmamızda ameliyat sonrası dönemde hastaların konfor düzeyinin iyi düzeyde olduğunu saptandı. Çarık (2020) cerrahi girişim geçiren hastaların konfor düzeylerini iyi olarak bildirmiştir. Güner ve Kumsar (2021) akciğer kanseri nedeni ile ameliyat olan hastaların ameliyat sonrası konfor düzeyini yüksek olarak saptamışlardır. Ören (2018) göğüs cerrahisi uygulanan hastaların genel konfor düzeyini ortalamanın üzerinde olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmalardan farklı olarak Tosun ve arkadaşları (2022) ve Yılmaz ve arkadaşları (2018) hastaların konfor düzeyini orta düzey olarak bildirmişlerdir. Araştırmamızdan elde edilen bu bulgu literatürle benzer özellik göstermektedir (Çarık 2020; Güner ve Karakoç Kumsar, 2021; Ören 2018). Cerrahi girişim sonrası hastaların konfor düzeyinin iyi olmasının nedeni olarak; hemşirelerin hastalara verdikleri bireysel bakım ve destek ile arttığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda cerrahi hastalarında ameliyat öncesi anksiyete düzeyi ile ameliyat sonrası uyku ve konfor arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Okyar ve arkadaşları (2022) ameliyat öncesinde yaşanan kaygının uyku kalitesine etkisini değerlendirdikleri çalışmalarında kaygı düzeyi ile uyku arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Bir başka çalışmada da ameliyat öncesi dönemde yaşanan anksiyetenin ameliyat sonrası uyku kalitesi üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğunu bildirmiştir (Yurddaş ve Ak, 2022). Ören (2018) yapmış olduğu çalışmada konfor ile anksiyete arasında negatif ilişki olduğunu bildirmiştir (Ören 2018). Hastaların durumluluk anksiyetesi arttığında ameliyat sonrası konfor düzeyinin

azaldığını saptamışlardır. Bu durumun, ameliyat öncesi anksiyete varlığının ameliyat sonrası akut ağrı şiddeti ile arasındaki pozitif ilişkiden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Preoperatif anksiyete varlığının neden olduğu postoperatif ağrı ve rahatsızlık hissi, hastalarda konfor düzeyinin düşük görülmesine neden olabilmektedir (İbrahimoglu ve ark., 2023; Li ve ark., 2021). Araştırmamızdan elde edilen bu bulgu literatürle benzerlik göstermektedir (Okyar ve ark., 2022; Ören, 2018).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen sonuçlar hastaların ameliyat öncesi anksiyete düzeyinin ameliyat sonrası konfor ve uyku düzeyini etkilediğini göstermektedir. Ameliyat öncesi dönemde anksiyetesi yüksek olan hastaların ameliyat sonrası uyku kalitesi ve konfor düzeyinin düşük olduğunu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelerin ameliyat öncesi dönemde anksiyeteye neden olan faktörleri değerlendirilerek ele alması, hastaların anksiyete düzeyine göre uygun hemşirelik girişimlerini planlanması ve uygulanması önerilmektedir. Bunun yanı sıra benzer araştırmaların daha geniş örneklem grupları ile yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın verilerinin tek bir merkezde elektif cerrahi girişim geçiren hastalardan toplanmış olması ve tek bir cerrahi girişim ile sınırlandırılmamış olması bu araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Abate, S. M., Chekol, Y. A., & Basu, B. (2020). Global prevalence and determinants of preoperative anxiety among surgical patients: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Surgery Open*, 25, 6–16. <https://doi.org/10.1016/j.ijso.2020.05.010>
- Ak, E. S., Ongün, P., Şenel, Ç. ve Kızılcay, Y. Ç. (2022). Majör Ürolojik Cerrahi Uygulanan Hastalarda Ameliyat Sonrası Ağrı Düzeyinin Uyku Kalitesine Etkisi [The Effect of Postoperative Pain Level on Sleep Quality in Patients who Undergo Major Urological Surgery]. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 992-1003. doi: 10.33715/inonusaglik.1063402
- Ali, A., Lindstrand, A., Sundberg, M., & Flivik, G. (2017). Preoperative Anxiety and Depression Correlate With Dissatisfaction After Total Knee Arthroplasty: A Prospective Longitudinal Cohort Study of 186 Patients, With 4-Year Follow-Up. *The Journal of Arthroplasty*, 32(3), 767–770. <https://doi.org/10.1016/j.arth.2016.08.033>
- Arlı, Ş. K. (2017). Ameliyat Öncesi Anksiyetenin APAIS Ve STAI-I Ölçekleri İle Değerlendirilmesi [Evaluation of the Preoperative Anxiety With APAIS and STAI-I Scales]. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(3), 38-47.
- Arpag, N., Öztekin, S. D., Dayıoğlu, N., Katran, H. B., & Gür, S. (2021). Anestezi Türünün Ameliyat Öncesi Anksiyete Düzeyine Etkisinin Belirlenmesi [Determining the Effect of Anesthesia Type on Pre-Operative Anxiety Level]. *Journal of Medical Sciences*, 2(3), 58-66.

- Aspalter, M., Enzmann, F. K., Hölzenbein, T. J., Hitzl, W., Primavesi, F., Algayerova, L., Nierlich, P., Kartnig, C., Seitelberger, R., & Linni, K. (2021). Preoperative anxiety as predictor of perioperative clinical events following carotid surgery: a prospective observational study. *Perioperative Medicine*, 10(1), 53. <https://doi.org/10.1186/s13741-021-00223-2>
- Badner, N. H., Nielson, W. R., Munk, S., Kwiatkowska, C., & Gelb, A. W. (1990). Preoperative anxiety detection and contributing factors. *Can. J. Anaesth*, 37, 444-447.
- Büyükünal Şahin, P. & Rızalar, S. (2018). Ameliyat Geçiren Hastalarda Konfor Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi [Perianesthesia Comfort Levels of the Patients Undergone Operation and It's Affecting Factors]. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(3), 404-413. DOI: 10.17681/hsp.395018
- Celik, F., Edipoglu, I. S. (2018). Evaluation of preoperative anxiety and fear of anesthesia using APAIS score. *European Journal of Medical Research*, 23(1), 41 <https://doi.org/10.1186/s40001-018-0339-4>
- Çakır, S. K., & Özbayır, T. (2018). Stoma Cerrahisi Öncesi ve Sonrası Hastaların Anksiyete Düzeylerinin Değerlendirilmesi [Stoma Cerrahisi Öncesi ve Sonrası Hastaların Anksiyete Düzeylerinin Değerlendirilmesi]. *Turkish Journal of Colorectal Disease*, 28(4), 159.
- Çank, S. (2020). Ameliyat öncesi ağrı korkusunun ameliyat sonrası ağrı ve genel konfor düzeyine etkisi [İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul.
- Çetinkaya, F., Kavuran, E., & Ünal Aslan, K. S. (2019). Validity and reliability of the Amsterdam Preoperative Anxiety and Information Scale in the Turkish population. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 49(1), 178-183. <https://doi.org/10.3906/sag-1806-84>
- Dayılar, H., Oyar, G., Kamer, E., Sarıçiçek, A., Cengiz, F., & Hacıyanlı, M. (2017). Kolon Ameliyatı Öncesi Hastaların Anksiyete Düzeylerinin Değerlendirilmesi [Evaluation of Anxiety Levels of Patients Before Colon Surgery]. *Türk Kolon ve Rektum Hastalıkları Dergisi*, 27(1), 6-10.
- Eberhart, L., Aust, H., Schuster, M., Sturm, T., Gehling, M., Euteneuer, F., & Rüsç, D. (2020). Preoperative anxiety in adults - a cross-sectional study on specific fears and risk factors. *BMC Psychiatry*, 20(1), 140. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02552-w>
- Fındık, Ü., & Topçu, S. (2015). Cerrahi girişime alınış şeklinin ameliyat öncesi anksiyete düzeyine etkisi [Effect of the Way of Surgery on Preoperative Anxiety]. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 19(2), 22-33.
- Friedrich, S., Reis, S., Meybohm, P., & Kranke, P. (2022). Preoperative anxiety. *Current Opinion in Anaesthesiology*, 35(6), 674-678. <https://doi.org/10.1097/ACO.0000000000001186>
- Gu, X., Zhang, Y., Wei, W., & Zhu, J. (2023). Effects of Preoperative Anxiety on Postoperative Outcomes and Sleep Quality in Patients Undergoing Laparoscopic Gynecological Surgery. *Journal of Clinical Medicine*, 12(5), 1835.
- Güner, A., & Kumsar, A. K. (2020). Akciğer kanseri nedeniyle ameliyat olan hastalarda konfor düzeyi ve konforu etkileyen faktörler [Comfort Level and Factor Affecting Comfort Level of Patients Who Had Surgery for Lung Cancer]. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 155-162.
- İbrahimoğlu, Ö., Gezer, N., Öğütlü, Ö., & Polat, E. (2023). The Relationship Between Perioperative Care Quality and Postoperative Comfort Level in Patients With Hip Replacement Surgery. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 38(1), 69-75.
- Kankaya, E. A., & Bilik, O. (2019). Three enemies of circadian rhythm: anxiety, sleeplessness and pain in patients following open-heart surgery. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 9(3), 246-252.
- Kolcaba, K. (2003). *Comfort Theory And Practice: A vision for holistic health care and research*. Springer Publishing Co, New York, 37-58.
- Kolcaba, K. Y., & Kolcaba, R. J. (1991). An analysis of the concept of comfort. *Journal of Advanced Nursing*, 16(11), 1301-1310. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1991.tb01558.x>
- Kubat Bakır, G., & Yurt, S. (2020). Cerrahi operasyon geçiren hastaların konfor düzeyinin değerlendirilmesi [Evaluation of the Comfort Level of The Post-Surgical Patients]. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 20(3), 158-165.
- Kuşuoğlu, S., & Karabacak, Ü. (2008). Genel Konfor Ölçeğinin Türkçe 'ye Uyarlanması [Turkish Version of the General Comfort Questionnaire]. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 61(16), 16-23.
- Li, X. R., Zhang, W. H., Williams, J. P., Li, T., Yuan, J. H., Du, Y., ... & An, J. X. (2021). A multicenter survey of perioperative anxiety in China: Pre-and postoperative associations. *Journal of Psychosomatic Research*, 147, 110528.
- Ma, J., Li, C., Zhang, W., Zhou, L., Shu, S., Wang, S., Wang, D., & Chai, X. (2021). Preoperative anxiety predicted the incidence of postoperative delirium in patients undergoing total hip arthroplasty: a prospective cohort study. *BMC Anesthesiology*, 21(1), 48. <https://doi.org/10.1186/s12871-021-01271-3>
- Malinowski, A., & Stamler, L. L. (2002). Comfort: exploration of the concept in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 39(6), 599-606. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02329.x>
- Moerman, N., van Dam, F. S., Muller, M. J., & Oosting, H. (1996). The Amsterdam Preoperative Anxiety and Information Scale (APAIS). *Anesthesia and Analgesia*, 82(3), 445-451. <https://doi.org/10.1097/0000539-199603000-00002>
- Nixon, D. C., Schafer, K. A., Cusworth, B., McCormick, J. J., Johnson, J. E., & Klein, S. E. (2019). Preoperative Anxiety Effect on Patient-Reported Outcomes Following Foot and Ankle Surgery. *Foot & Ankle International*, 40(9), 1007-1011. <https://doi.org/10.1177/1071100719850806>
- Okyar, P., Şen Tepe, Ç. & Durat, G. (2022). Ameliyat Öncesinde Yaşanan Kaygının Uyku Kalitesine Etkisi [The Effect of Pre-operative Anxiety on Sleep Quality]. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 5(2), 112-121. DOI: 10.54803/sauhsd.1092064
- Ören, B. (2018). Göğüs Cerrahisi Uygulanan Hastaların Konfor ve Anksiyete Düzeyini Etkileyen Faktörler [Factors Affecting the Comfort and Anxiety Level of Patients Who Underwent Thoracic Surgery]. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(3), 324-332. DOI: 10.17681/hsp.409359
- Özkaya, B. Ö., Yüce, Z., Göneng, M., Gül, A., & Alış, H. (2013). Ameliyat Sonrası Erken Dönemde Hastanede Yatan Hastaların Uyku Düzenini Etkileyen Etmenler [Factors Affecting the Sleep Patterns of Hospitalized Patients during the Early Post-Operational Period]. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 9(3), 121-125.
- Özlü, Z. K., & Özer, N. (2015). Richard-Campbell Uyku Ölçeği Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması [Richard-Campbell Sleep Questionnaire Validity and Reliability Study]. *Türk Uyku Tıbbi Dergisi*, 2, 29-32.
- Özşaker, E., Durak, H., & Canbazogulları, Ü. (2019). Günübürlük Cerrahide Hastaların Ameliyat Sonrasına İlişkin Endişelerinin İncelenmesi [Investigation of the Postoperative Concerns of Day Surgery Patients]. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 9(1), 100-105.
- Para, E. & Uslu, Y. (2022). Cerrahi Hastalarında Ameliyat Sonrası Uyku Kalitesi ve Uyku Düzenini Etkileyen Faktörler [Postoperative Sleep Quality and Affecting Factors Sleep Patterns in Surgical Patients]. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(4), 443-450. DOI: 10.34087/cbusbed.1034063
- Richards K. (1987). Techniques for measurement of sleep in critical care. *Focus on Critical Care*, 14(4), 34-40.
- Schaal, N. K., Hepp, P., Heil, M., Wolf, O. T., Hagenbeck, C., Fleisch, M., & Fehm, T. (2020). Perioperative anxiety and length of hospital stay after caesarean section - A cohort study. *European Journal of Obstetrics, Gynecology, and Reproductive Biology*, 248, 252-256. <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2020.03.045>

Karaveli Çakır vd.: Anksiyetenin uyku ve konfora etkisi

- Susan, C., & Patricia, O. (2014). *Fundamental Concepts and Skills for Nursing*. 4th ed. St. Louis, Missouri: Elsevier.
- Şahin, P. B., & Rızalar, S. (2018). Ameliyat Geçiren Hastalarda Konfor Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi [Perianesthesia Comfort Levels of the Patients Undergone Operation and It's Affecting Factors]. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(3), 404-413.
- Şirin, A. & Yüksel Deniz, S. (2021). Hastanede Yatan Hastaların Uyku Kalitesi ve Uyku Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi [Hospitalized Patients Sleep Quality and Evaluation of the Factors Affecting Sleep Status] . *Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 148-155.
- Taşdemir, A., Erakgün, A., Deniz, M. N., & Çertuğ, A. (2013). Preoperatif Bilgilendirme Yapılan Hastalarda Ameliyat Öncesi ve Sonrası Anksiyete Düzeylerinin State-Trait Anxiety Inventory Test ile Karşılaştırılması. *Turkish Journal of Anesthesia & Reanimation*, 41(2).
- Tosun H., Ödül Özkaya B., Uz F., Gül, A. (2022). Cerrahi Girişim Uygulanan Hastalarda Ağrı ve Konfor İlişkisi [The Relationship Between Pain and Comfort in Patients with Surgical Interference]. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1): 47-52.
- Yang, M. M. H., Hartley, R. L., Leung, A. A., Ronksley, P. E., Jetté, N., Casha, S., & Riva-Cambrin, J. (2019). Preoperative predictors of poor acute postoperative pain control: A systematic review and meta-analysis. *BMJ Open*, 9(4), e025091. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-025091>
- Yeşilyaprak, T., & Özşaker, E. (2018). The investigation of the patients' opinions about the operating room environment. *EJ Dokuz Eylül Univ Nurs Faculty*, 11, 315-321.
- Yılmaz, E., Çeçen, D., Toğaç, H. K., Mutlu, S., Havva, K. A. R. A., & Aslan, A. (2018). Ameliyat Sürecindeki Hastaların Konfor Düzeyleri ve Hemşirelik Bakımları [Comfort Levels and Nursing Care of Patients during Perioperative Period]. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 3-9.
- Yurddaş, B., & Ak, E. S. (2022). Laparoskopik Kolesistektomi Ameliyatı Öncesi Hastaların Anksiyete Düzeylerinin Ameliyat Sonrası Ağrı ve Uyku Üzerine Etkisi: Tanımlayıcı Araştırma [The Effect of Anxiety Levels of Patients Before Laparoscopic Cholecystectomy Surgery on Postoperative Pain and Sleep: Descriptive Research]. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 14(4).
- Zemła, A. J., Nowicka-Sauer, K., Jarmoszewicz, K., Wera, K., Batkiewicz, S., & Pietrzykowska, M. (2019). Measures of preoperative anxiety. *Anaesthesiology Intensive Therapy*, 51(1), 64–69. <https://doi.org/10.5603/AIT.2019.0013>